

Алла КАСИЧ

д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту
та публічного адміністрування

Київського національного університету технологій та дизайну

УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ З ПОЗИЦІЙ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Інтелектуальний капітал підприємства відноситься до одних з найбільш складних економічних категорій, яку простіше обґрунтувати з теоретичної точки зору, однак складно виміряти (оцінити). Інтелектуальний капітал не має відображення у фінансовій та нефінансовій звітності чи у аналітичних оглядах підприємств, хоча значимість саме інтелектуального капіталу зростає та потребує дослідження з позицій встановлення природи прояву та впливу на кінцеві результати діяльності, особливо в частині забезпечення інноваційної активності.

Метою даного дослідження є розробка організаційного механізму управління розвитком інтелектуального капіталу на основі узагальнення існуючих теоретичних положень, які окреслюють зміст предмету дослідження.

Питання розвитку інтелектуального капіталу розглядаються у науковій літературі вже досить тривалий проміжок часу.

Теоретичний базис концепції інтелектуального капіталу підприємства сформовано в працях Andriessen D. [1], Beattie, V., & Thomson, S. J. [2], Chu, P.Y., Lin, Y.L., Hsiung, H.H., & Liu, T.Y. [3], Drucker, P. [4], в яких досліджується зміст поняття «інтелектуальний капітал». Це особливо важливо з позицій забезпечення розвитку національної інноваційної системи в Україні, на чому наголошено в роботі [5].

Загалом в межах предметної сфери дослідження поняття «інтелектуальний капітал», використовуючи декілька наукових підходів:

- *інтегрований підхід* – дозволяє розглядати інтелектуальний капітал в проявах усіх його складових, вченими використовується й фрагментарний підхід.
- *структурний підхід* базується на вивченні структури інтелектуального капіталу в контексті визначення його складових з метою здійснення впливу на них;
- *вартісний підхід* передбачає спроби вчених провести оцінку величини інтелектуального капіталу у вартісному вираженні та його впливу на вартість всього підприємства.

Застосування зазначених підходів дозволяє вибудувати систему причинно-наслідкових зв'язків впливу інтелектуального капіталу на інноваційну

активність підприємства.

Інноваційну активність підприємства складно підтримувати на постійній основі, а тому питання розвитку інтелектуального капіталу потребують більш системного та комплексного управління.

Управління інтелектуальним капіталом, перш за все, носить соціальний характер, так як носієм інтелектуального капіталу є людина, тобто персонал організації. Ефективне управління інтелектуальним капіталом нерозривно пов'язане з управлінням персоналом, тобто з формуванням кадрової політики на підприємстві. В рамках кадрової політики особливо важливим моментом є формування стратегії з управління інтелектуальним капіталом організації.

Спроможність підприємства забезпечувати постійний розвиток інтелектуального капіталу визначає його інноваційну активність, а отже, результативність діяльності у всіх проявах.

Практичні дослідження ролі інтелектуального капіталу на інноваційний розвиток підприємства проведено на прикладі інноваційних лідерів автомобільної галузі, таких підприємств, як Volkswagen Group, General Motors Company, Toyota Company, інших.

Підприємства інноваційні лідери володіють досить масштабним інтелектуальним капіталом та постійно працюють над його розвитком і саме це забезпечує високий рівень інноваційної активності. Серед основних характеристик інтелектуального капіталу за даними досліджуваних підприємств слід зазначити таке. Відбувається зростання чисельності працівників, які працюють безпосередньо в сфері досліджень, на фоні загального збільшення чисельності працівників. Так, частка працівників у сфері People in research and development у Компанії Volkswagen Group складає понад 7-8% (для Volkswagen AG понад 10%). Темпи росту персоналу в НДДКР вищі порівняно з динамікою чисельністю персоналу загалом. Досить часто підприємства на підприємствах створюються умов для залучення учнів.

Витрати на розвиток інтелектуального капіталу відображаються у складі витрат на R&D. Представлені показники свідчать про те, що підприємства-інноватори спрямовують на інновації 10-18% отриманих доходів, що є безпрецедентними, порівняно з іншими підприємствами, і це на фоні високого рівня загальної інвестиційної активності (5-20%). Таким чином, основою високого рівня інноваційної активності підприємств у сучасних умовах є спроможність підприємства формувати значний інвестиційний потенціал. Високий рівень інвестиційної активності забезпечує постійний покращення кількісних та якісних характеристик матеріальних та нематеріальних активів. Так, на досліджуваних підприємствах показники забезпеченості основними засобами свідчать про високий рівень сприйняття матеріально-технічною базою

інноваційних процесів. Частка інвестицій в оновлення основних засобів складає 4-8% від величини доходу. НМА підприємства у вигляді патентів, програмного забезпечення відображається у складі активів та складає від 3 до 18 % від величини активів. Слід підкреслити високий рівень патентної активності досліджуваних підприємств.

Окрім кількісних індикаторів оцінки інтелектуального капіталу слід брати до уваги ті форми та методи, які використовуються підприємства та які також визначають процеси його розвитку, причому у відповідності з вимогами організації інноваційних процесів.

Кваліфікація працівників, їхня задоволеність умовами праці та можливість професійного розвитку одна з головних умов ефективного створення ІК, на основі якого підприємства здатні підтримати рівень інноваційної активності, що відповідає вимогам сучасної конкуренції.

Загалом інтелектуальний капітал відіграє важливу роль у діяльності підприємства, адже його правильна оцінка, постійний моніторинг та ефективне використання у діяльності підприємства забезпечує конкурентну перевагу, дозволяє підвищити безпеку, ринкову вартість і прибутковість бізнесу, а також відкриває нові горизонти для динамічного зростання і розвитку сучасного підприємства.

Список використаних джерел:

1. Andriessen, D. (2004). Making Sense of Intellectual Capital. Designing a Method for the Valuation of Intangibles: Elsevier Butterworth-Heinemann, 408 p.
2. Beattie, V. and Thomson, S. (2007). Lifting the lid on the use of content analysis to investigate intellectual capital disclosures. Accounting Forum. 31: 129-163.
3. Chu, P. Y., Lin, Y. L., Hsiung, H. H. and Liu, T. Y. (2006). Intellectual capital: An empirical study of ITRI. Technological Forecasting & Social Change. 73: 886-902.
4. Drucker, P. (1993). Post-capitalist society. New York: Harper Business, 192.
5. Kasych A., Vochozka M. Conceptual provisions of development of Ukrainian national innovation system. Науковий вісник Полісся. 2017. № 2 (10), Ч. 2. С. 16-23.